

АНТРЕПРЕНЕРИ ТА КИЇВСЬКА ВЛАДА (КИЇВСЬКА ОПЕРНА АНТРЕПРИЗА У 80-І РОКИ ХІХ СТОЛІТТЯ)

Київський оперний театр у другій половині ХІХ ст. був центром музичного життя міста. Про його діяльність у музикознавстві вже створено певну інформаційну і наукову базу. Це оглядові праці, статті про спектаклі та діячів театру. Серед їх авторів – Л. Архімович, А. Гозенпуд, О. Зінкевич, Л. Корній, М. Кузьмін, К. Майбурова, Ю. Станішевський, М. Стефанович, В. Чечотт та ін. У їхніх роботах розглянуто переважно матеріали преси та мемуарні свідчення, але не залучено юридичних документів, у яких зафіксовано права й обов'язки представників київської влади та директора театру. Знання цих відносин дає змогу зрозуміти конкретику «життя» театру. Наявність документів, безумовно, є важливою ознакою науковості. Мета статті – на основі архівних документів та преси проаналізувати відносини антрепренера київського оперного театру з місцевою владою у 80-і роки ХІХ ст.

Протягом 1867–1896 рр. у постійному Київському оперному театрі діяли такі приватні антрепризи: Ф. Г. Бергера (1867–1874), Й. Я. Сетова (1874–1883 та 1892–1893), М. М. Савіна (1883–1889), «Товариство оперних артистів» І. П. Прянишникова (1889–1892), П. Ф. Сетової (1894–1896)¹.

Оперний театр підпорядковувався київській владі. У 80-і роки ХІХ ст. адміністрація Києва була представлена міською Думою (розпорядчий орган) та міською Управою (виконавчий орган). Їх контролювали київський губернатор та міністерство внутрішніх справ. Губернатор і всі інші члени міської адміністрації виконували вимоги, пропозиції та накази генерал-губернатора. Генерал-губернатор керував Київським, Подільським та Волинським краєм, військами Київського військового округу і стежив за виконанням усіх законів та розпоряджень уряду Російської імперії.

У 1880-і роки посаду генерал-губернатора обіймали М. І. Чертков (1878–1881), О. Р. Дрентельн (1881–1888), А. П. Ігнат'єв (1889–1897), а губернаторами Києва були С. М. Гудим-Левкович (1881–1885) і Л. П. Томара (1885–1898).

Члени міської Думи обиралися на чотири роки і називалися гласними (від 30 до 72 осіб). Право членства мали особи, які досягли 25 років і володіли нерухомістю, а також власники промислових, торгових підприємств, купці.

Думою затверджувався склад київської міської Управи (міський голова та 2–6 членів). Міський голова (виборна посада) був одним із гласних Думи. У 80-і роки ХІХ ст. цю посаду обіймали Г. І. Ейсман (1879–1884), І. А. Толлі (1884–1887), С. М. Сольський (1887–1900).

Оперний театр у Києві був «дітищем» Російського музичного товариства (далі – РМТ)². Влада Києва також була зацікавлена в діяльності київського оперного театру. Відкриттю театру 1867 року сприяв генерал-губернатор Києва О. П. Безак (1801–1868). Він підтримував звернення Київського відділення РМТ, яке підпорядковувалося голов-

¹ У 1896 р. київський оперний театр був знищений пожежею. Нову будівлю театру було зведено на тому самому місці 1901 року.

² З 1869 р. – Імператорське Російське музичне товариство (ІРМТ).

ній дирекції РМТ у Петербурзі¹. У 1868 р. з Петербурга до Києва спеціально був відряджений секретар дирекції РМТ, професор Петербурзької консерваторії О. Фамінцин для перевірки діяльності Київського відділення та сприяння розвитку київського оперного театру. Результатом стали затверджені ним умови взаємодії театру та місцевого відділення РМТ. У них зазначалося, що в дні Великого посту театр здавався безкоштовно для репетицій та концертів музичному товариству, яке сплачувало лише витрати на обслуговування, капельмейстера, афішора і машиніста. Солісти театру вважалися членами-виконавцями музичного товариства, а тому мали право вільно відвідувати всі його концерти, а також брати участь у них, за домовленістю. Оркестр театру зобов'язаний був протягом зимового сезону (в офіційно призначені суботи) безкоштовно зіграти п'ять концертів у програмі відділення, а також за невелику платню (не більше 40 рублів за концерт із репетиціями) у п'яти концертах – у Великий піст. В останньому випадку дирекція театру не відповідала за успіх: оркестр міг бути не в повному складі через можливі гастролі поза межами Києва. Театр надавав місця директору музичної частини РМТ та вільну ложу для вихованців музичної школи, які також мали перше право обіймати вакантні посади в оперному хорі й оркестрі².

Антрепренер, який відповідав за організацію оперної антрепризи, орендував театр у міської адміністрації і мав виконувати певні обов'язки, узгоджені документально³. У Центральному державному архіві-музеї літератури і мистецтва України та в Державному архіві м. Києва зберігаються такі документи: «Умови, за якими буде видаватися антрепренеру Київських міських театрів урядова субсидія в 6 тисяч рублів» за 1874 р.⁴, та 1877 р.⁵; *контракти оренди* з Й. Сетовим (за 1882 р.⁶ та 1892 р.⁷), з М. Савіним (за 1883 р.⁸), з І. Прянишниковим (за 1889 р.⁹). Ці документальні свідчення дають можливість детально розглянути правові відносини між антрепренером і представниками київської влади.

¹ Див. про це: Зинькевич Е. Организация и деятельность киевского отделения РМО (к 150-летию основания) / Е. Зинькевич // Русское музыкальное общество (1859–1917). История отделений : [сб. ст.] / [ред.-сост. О. Р. Глушкова]. – М. : Языки славянской культуры, 2012. – С. 47.

² Повний текст умов з посиланням на архівні документи див. там само, с. 47–48. Про місію О. Фамінцина писали також у пресі, див.: Киевлянин. – 1868. – № 32. – 14.03. – С. 128.

³ Автор опублікувала два юридичних документи, віднайдені в київських архівах, і коментарі до них: «Условия на которых будет выдаваема антрепренеру Киевских городских театров правительственная субсидия...» за 1877 р. – в ЦДАМЛМ України та «Контракт Киевской городской Управы с артистом Императорских театров, антрепренером И. Я. Сетовым» за 1882 р. – в Державному архіві м. Києва. Див. : Тамиліна І. Два документа из киевских архивов / И. Тамиліна // Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. – Вип. 97 : Учні-вчителю (Олені Сергіївні Зинькевич присвячується). – К., 2011. – С. 192–203.

⁴ Условия, на которых будет выдаваема антрепренеру Киевских городских театров правительственная субсидия в размере 6 тысяч рублей. 1874 г. – ЦДАМЛМ України. – Ф. 646. – Оп. 1. – Од. зб. 34. – Арк. 2–4.

⁵ Условия, на которых будет выдаваема антрепренеру Киевских городских театров правительственная субсидия в размере 6 тысяч рублей. 1.06. 1877 г. – ЦДАМЛМ України. – Ф. 646. – Оп. 1. – Од. зб. 34. – Арк. 6–7.

⁶ Контракт Киевской Городской Управы и Артиста Императорских Театров И. Я. Сетова. 7 июля 1882 г. – Державний архів м. Києва. – Ф. 163. – Оп. 7. – Од. зб. 914. – Арк. 1–6.

⁷ Договор Киевской Городской Управы и И. Я. Сетгофера (по театру Сетова). 2 января 1892 г. – Державний архів м. Києва. – Ф. 163. – Оп. 32. – Од. зб. 1. – Арк. 31–47.

⁸ Контракт Киевской Городской Управы и Коллежского Регистратора Н. Н. Славича (по театру артист Савина). июль 1883 г. – Державний архів м. Києва. – Ф. 163. – Оп. 32. – Од. зб. 1. – Арк. 13, 18–19.

⁹ Договор Киевской Городской Управы и Артиста Императорских театров И. П. Прянишникова. 8 июня 1889 г. – Державний архів м. Києва. – Ф. 163. – Оп. 32. – Од. зб. 1. – Арк. 1–12.

Київська влада забезпечувала міський театр будівлею і до 1883 р. виділяла субсидію для його діяльності. Антрепренер, щоб отримати гроші, мав виконати вісім «Умов...». Документи умов за 1874 р. та умов за 1877 р. зберігаються в Центральному державному архіві-музеї літератури і мистецтва України. Вони за змістом – однакові, різні – за датою, в основних позиціях – подібні до «умов», затверджених О. Фамінциним 1868 року.

Не контролюючи творчого процесу, київська влада мала право брати участь у формуванні репертуарної політики театру, у затвердженні складу драматичної та оперної труп, артистів оркестру і хору.

Дотація виплачувалася антрепренеру щорічно за умови (№8), «якщо стверджений Державною радою кредит <...> не буде виключено з кошторису»¹. Сума субсидії не була постійною. Також зазначалося, що час видачі встановлює генерал-губернатор (наприкінці кожного академічного року чи зимового сезону, або авансами наперед). Ф. Бергеру, як пише О. Зінькевич, влада виплачувала 3000 рублів². За даними архівних документів, в антрепризу Й. Сетова сума була: протягом 1874 – 1880 рр. – 6000 рублів³, а в сезон 1880–1881 рр. – 3000 рублів⁴.

Протягом 1883–1889 років київська влада скасувала субсидію на утримання театру. Це значно ускладнило діяльність антрепренера М. Савіна, який неодноразово звертався до влади з проханням надати фінансові пільги.

До 1883 р. разом з «Умовами...» владні органи розглядали і контракт, завізований антрепренером, членами міської управи, міським головою, генерал-губернатором та завірений нотаріально. Контракт мав три частини: преамбулу, у якій зафіксовано діючі сторони (управа на чолі з міським головою та антрепренер), перелік умов (кількість змінювалася), в і с н о в о к (список осіб, які візували контракт).

Контракти мали повноваження на час дії антрепризи кожного з її власників і були різними, залежно від того, хто був антрепренером і в яких обставинах він приймав театр. В антрепризі, за традицією, антрепренер одноосібно виконував адміністративні та господарські функції: запрошував артистів, добирав репертуар, вів усі фінансові розрахунки тощо. При низьких зборах директор театру ризикував власними коштами. Від антрепренера вимагалось багато енергії, досвіду й знань, щоб успішно вести свою театральну справу.

Протягом 1874–1883 рр. і в сезон 1892–1893 рр. антрепризу в київському оперному театрі мав відомий оперний антрепренер, співак (тенор) та режисер **Йосиф Якович Сетов** (1826–1893). Майже двадцять останніх років свого життя він сприяв розвитку музично-театрального життя Києва. Підписання контракту з міською Управою було

¹ Условия, на которых будет выдаваема антрепренеру Киевских городских театров правительственная субсидия в размере 6 тысяч рублей. 1877 г. – ЦДАМЛМ України. – Ф. 646. – Оп. 1. – Од. зб. 34. – Арк. 7.

² Зінькевич Е. Киевский оперный: годы детства... // Концерт и парк на крутояре... (Киев музыкальный XIX – начала XX ст.) : очерки / Е. Зінькевич. – К. : Дух і літера, 2003. – С. 118.

³ Про це свідчать документи умов за 1874 та за 1877 роки, які збереглися в ЦДАМЛМ України.

⁴ Про це свідчить Лист № 6055 від 22.11.1880 р. Канцелярії генерал-губернатора, яка, за його наказом, передала до київського відділення ІРМТ копію зобов'язання Й. Сетова з нагоди надання йому урядової субсидії з 1 серпня 1880 р. по 1 серпня 1881 р. у розмірі 3 тисяч рублів. Документ зберігається в ЦДАМЛМ України (Ф. 646. – Оп. 1. – Од. зб. 34. – Арк. 8–9). Документів про те, яку суму отримував Й. Сетов у 1881–1883 рр., не знайдено.

першою позицією в «Умовах...» (1874 та 1877) на отримання субсидії. Контрактів Й. Сетова за 1874 та 1877 роки не виявлено, можливо, вони не збереглися. У Державному архіві м. Києва зберігаються контракти Й. Сетова за 1882 р.¹ та 1892 р.² Контракт від 7 липня 1882 р. між Й. Сетовим і міською управою надалі застосовувався як зразок для складання цього документу з наступними антрепренерами, більш пізні з них – значно розширені, доповнені. Так, контракт за 1882 р. містить 22 пункти, а за 1892 р. – 41.

Й. Сетов, згідно з контрактом за 1882 р., був зобов'язаний: утримувати російську оперну трупу; ставити оперні спектаклі (не менше як тричі на тиждень), оперету і драматичні вистави (не більше трьох на тиждень, за кожну зайву поставлену оперету – штраф 500 рублів); забезпечувати все необхідне для вистави (партитури, костюми, декорації тощо), ангажувати артистів, вирішувати з ними непорозуміння тощо.

В окремому пункті контракту визначено склад оркестру, який обов'язково повинен мати антрепренер для виконання оперних вистав. За умовами цього контракту, Й. Сетов мав ставити протягом сезону не менше двох нових опер. У сезони 1880–1883 рр. Й. Сетов не виконав цієї позиції контракту, відбулося лише по одній прем'єрі за сезон: «Ворожа сила» О. Серова в сезон 1880–1881 рр., «Демон» А. Рубінштейна – 1881–1882 рр., «Тангейзер» Р. Вагнера – 1882–1883 рр.

За умовами контрактів 1882 р. і 1892 р., антрепренер зобов'язувався після завершення дії контракту передавати все майно міського театру міській Управі, але в 1883 р. Й. Сетов не виконав цього зобов'язання, забравши з собою все декораційне майно.

Договір за 1892 р. багато в чому змінений, особливо вимоги до антрепренера. Серед його умов були такі: заборонялося утримувати кілька театрів одночасно³; сума застави становила 10000 рублів; окремі вимоги до обслуговуючого персоналу в театрі; обумовлено права і передбачено заходи для публіки (наприклад, бокові репетиційні зали мали бути відкриті для публіки); більш детально розписано фінансові зобов'язання сторін тощо. Термін дії оренди визначено на п'ять років (тобто до 1897 р.), хоча завжди було на три.

Міська управа вирішувала з антрепренером такі питання: господарські (здійснювала огляд будівлі та майна у ньому, яке по закінченні терміну контракту антрепренер передавав їй, тощо), фінансові (капітальний ремонт, сплата за утримання одягу в гардеробі, штрафи за невиконання умов контракту, визначення цін на місяць) тощо.

Генерал-губернатор, відповідно до пункту № 5 у контракті за 1882 р., на свій розсуд визначав п'єси для виконання в театрі в урочисті дні.

В окремій позиції контракту йшлося про те, що антрепренер мав надати кілька безкоштовних місць для представників київської влади та охорони: окремі ложі (для генерал-губернатора, губернатора та міського голови, і в третьому ярусі – для користування на вимогу міської управи), окремі крісла (для віце-губернатора, коменданта, жандармського штабс-офіцера та члена міської управи, для наглядча,

¹ Контракт Киевской Городской Управы и Артиста Императорских Театров И. Я. Сетова. 7 июля 1882 г. – Державний архів м. Києва. – Ф. 163. – Оп. 7. – Од. зб. 914. – Арк. 1–6.

² Договор Киевской Городской Управы и И. Я. Сетгофера (по театру Сетова). 2 января 1892 г. – Державний архів м. Києва. – Ф. 163. – Оп. 32. – Од. зб. 1. – Арк. 31–47.

³ Наприклад, М. М. Савін утримував одночасно київський оперний театр (1883–1889) і театр Бергоньє (1883–1886).

училищного наглядача та плац-ад'ютанта). План розподілу місць додавався до контракту, за його порушення антрепренер сплачував штраф.

Аналіз документів та преси переконує, що твердження М. Стефановича про те, ніби останнім для Й. Сетова був сезон 1883–1884 рр.¹, не правомірне. Через надмірне захоплення антрепренера оперетою сезоном 1882–1883 рр. завершується його перша київська антреприза². У другу антрепризу Й. Сетова, як свідчить контракт за 1892 р., йому було заборонено ставити оперети³.

У своїй доповідній записці від 14 лютого 1883 р. міському голові Г. Ейсману Й. Сетов, розраховуючи на продовження контракту терміном на чотири роки, пропонував відмовитися на один рік від оперних вистав, замінити їх драмою та оперетою, перебудувати театр для поліпшення протипожежних заходів та зберігання декораційного майна тощо⁴. Дума не погодилася, вимагала дотримання контракту, оскільки ці пропозиції суперечили основним умовам правових відносин сторін.

Протягом 1883–1889 рр. антрепризу в київському оперному театрі мав драматичний актор **Микола Миколайович Славіч**, по сцені Савін (1840–1906). Він 1883 року спільно з С. Іваненком запропонував свої умови оренди театру. Антрепренери планували: трирічний термін антрепризи (за згодою Думи, можливо, на шість років); орендну плату в 6000 руб. на рік здійснювати наперед і частинами (тричі на рік); ставити переважно драматичні вистави (виключно російські й дозволені цензурою); антрепренер міг ставити опери та оперети, щорічно давати благодійний спектакль на користь бідних. Передбачалося також припинення дії контракту, якщо Дума визнає незадовільним ведення театральної справи.

27 червня 1883 р. відбулися переговори в міській Управі лише з М. Савіним. Київська влада висунула умови, які відрізнялися від намірів антрепренера. Про це свідчить доповідь у Думу «Про результат переговорів з п. Савіним про передання йому в оренду міського театру»⁵, позиції якої відображені в контракті з ним. Контракт М. Савіна, укладений у липні 1883 р., мав 22 позиції, як і контракт Й. Сетова за 1882 р. Його умови роботи були складнішими, ніж у Й. Сетова. По-перше, М. Савіну довелося забезпечити театр декораціями і костюмами, оскільки його попередник не залишив їх у театрі. По-друге, міська Управа відмінила субсидію і збільшила орендну плату до 7900 руб., з яких 6000 руб. – за театр, 1500 руб. – буфет, 400 руб. – за сквер.

¹ Стефанович М. Київський театр опери та балету УРСР ім. Т. Г. Шевченка. Історичний нарис. / М. Стефанович – К. : Держ. вид-во образотв. мистец. і муз. л-ри. УРСР, 1961. – С. 23.

² У сезон 1882/1883 рр. Й. Сетов справді спеціально виклопотав дозвіл на постановку таких оперет у міському театрі: «Фатініца», «Скороспілка», «Пташки Співочі», «Прекрасна Олена», «Корневільські дзвони», «Чайна квітка», «Синя Борода», «Зелений Острів», «Наречена», «Боккаччо», «Дочка Ринку», «Мушкетери», «Мадам Фавар», «Орфей у пеклі», «Російські романи в особах», «Подорож до Китаю», «Лицар без страху і докору», «Жірофля-Жірофле», «Звана вечеря з італійцями», «10 наречених – жодного нареченого», «Камарго», «Розбійники», «Летюча миша», «Апаюн-Водяний», «Карнавал у Римі», «Весела війна», «Принц Мітролет», «Європа в Індії», «Персидська красуня», «Каліостро». Див. пункт № 6 у контракті за 1882 р. Й. Я. Сетова. – Державний архів м. Києва. – Ф. 163. – Оп. 7. – Од. зб. 914. – Арк. 3–4.

³ Й. Сетов наприкінці 1893 р. помер. Після його смерті антрепризу мала його дружина – П. Ф. Сетова (1894–1896).

⁴ Докладная записка Его Превосходительству Господину Киевскому городскому голове Густаву Ивановичу Эйсману Содержателя городского театра Иосифа Сетова. 14 февраля 1883 г. – Державний архів м. Києва. – Ф. 163. – Оп. 7. – Од. зб. 914. – Арк. 8–9.

⁵ Доклад № 944 в Думу «О результате переговоров с г. Савиным на отдачу ему в аренду городского театра» 27 июня 1883 г. – Державний архів м. Києва. – Ф. 163. – Оп. 7. – Од. зб. 914. – Арк. 36–37.

Антрепренер мав вносити її наперед третинами: 1 липня, 1 листопада та 1 березня. За відгуками київської преси, М. Савін дуже часто звертався до влади з проханням звільнити його від орендної плати, зменшити її, виділити допомогу на утримання театру тощо. Влада не поступалася. Хоча, як писали в газеті «Заря», на засіданні адміністрації міста було винесено рішення про необхідність придбати театральну обстановку за рахунок орендної плати, яку вносить антрепренер. Схваливши пропозицію Управи, Дума з цього приводу обрала спеціальну комісію для контролю, до якої увійшли члени Управи – О. С. Лесков (брат російського письменника М. С. Лєскова) і гласні: Ненінській, Ніколаєв, Катеринич, Добринін¹.

У репертуарній політиці також відбулися зміни: у перший сезон М. Савіну було дозволено не ставити опери, але, починаючи з другого сезону, – виконувати їх обов'язково. Антрепренер мав право включати до репертуару російськомовні опери, оперети, драматичні спектаклі, комедії, дозволені цензурою; українські й польські п'єси – тільки за рішенням київської влади.

Перший сезон – 1883–1884 рр. – для М. Савіна не був прибутковим. Виконуючи умови контракту, він ставив драматичні вистави, які ігнорувалися городянами. Така реакція не випадкова. Кияни завжди були опероманами. Рятуючи ситуацію, антрепренер запросив італійську трупу, яка 30 листопада 1883 р. виконала оперу «Фауст» Ш. Гуно² і забезпечила антрепренеру аншлаг і повні збори. У цьому ж сезоні були виконані: «Ріголето» і «Трубадур» Дж. Верді, «Лукреція Борджа» Г. Доніцетті, «Севільський цирульник» Дж. Россіні, «Тінь» Ф. фон Флотова.

У наступні сезони М. Савін ставив переважно опери. Так, постановки опер Ж. Бізе «Кармен» (1885) та «Пертська красуня» (1887) в Києві стали першими на російській сцені.

З листів М. Лисенка відомо, що 1885 року М. Савін, враховуючи політичну кон'юнктуру, відмовився від постановки опери «Осада Дубно» П. Сокальського. У ці роки О. Р. Дрентельн забороняв українські вистави й концерти не лише в Києві, а й у генерал-губернаторстві загалом. М. Савін, за словами М. Лисенка, боявся Думи, від якої офіційно залежав³. Протягом 1880-х років опер українських композиторів не ставили взагалі.

Влада Києва розірвала контракт з М. Савіним наприкінці лютого 1889 р.

У київській пресі висвітлювалися різні «залаштункові» подробиці музично-театрального життя; друкувалися полеміка рецензентів з антрепренерами, репортажі засідань київської влади з питань оренди театру й вирішення господарських проблем, для розгляду яких часто створювали спеціальні комісії, оскільки в контракті зазначалося, що капітальний ремонт у театрі влада робить своїм коштом. Наприклад, 27 грудня 1882 р. через непередбачені обставини в міському театрі за годину до початку вистави в одній із верхніх вбиралень тріснула труба від печі, і загорілася балка. У газеті «Киевлянин» повідомлялося, що пожежники вчасно згасили займання, а вистава розпочалася на годину пізніше. У зв'язку з цим міська управа призначила комісію для огляду печей у театрі⁴.

¹ Игла [Андреевский П. А.]. Легучие заметки / Игла // Заря. – 1883. – № 234 – 30.10. – С. 1. На жаль, ініціали невідомі.

² У складі трупи були артисти Артелі, Баччі, Калишевський, Корнілі, Спак, Фіоріні та балерини Гезикевич і Данилевич.

³ Лист М. В. Лисенка до П. П. Сокальського № 108 від 17 листопада 1885 р. // Лисенко М. Листи / [упорядкув., передм., комент., імен. покажчик Р. М. Скорульської]. – К. : Муз. Україна, 2004. – С. 162.

⁴ Вовремя прекращенный пожар в городском театре // Киевлянин. – 1882. – № 288. – 29.12. – С. 2.

У газеті «Киевское слово» писали, що для огляду театрів губернатор Києва у травні 1887 р. призначив спеціальну комісію, яка вирішила змінити газове освітлення на електричне і встановити металеву завісу для огорожі сцени (на випадок пожежі) від глядацького залу¹.

Отже, київська влада й антрепренери дбали про свої інтереси, які не завжди збігалися, тому у вирішенні фінансових питань виникали конфлікти. Крім того, Й. Сетов і М. Савін перебували у різних відносинах із київською владою. Й. Сетов не сплачував за оренду й отримував урядову субсидію на постановку російської опери. Протягом 1880–1883 рр. він знехтував оперою на користь оперети, тому міська управа розірвала з ним контракт.

М. Савін не домігся субсидії і сплачував досить дорого за оренду. Театр потребував нового декораційного оснащення, отже, і додаткових коштів. Незважаючи на ці обставини, влада майже не йшла на поступки у вирішенні цієї проблеми. Й. Сетов був більш компетентним, ніж М. Савін, у питаннях організації саме оперної антрепризи. Незважаючи на це, результати були такими: Й. Сетов протягом 1880–1883 рр. поставив три нові опери, М. Савін протягом 1883–1889 рр. здійснив 11 нових і 7 оновлених постановки творів російських і зарубіжних композиторів (щосезону – дві-три прем'єри).

Посилюючи контроль над антрепренерами, міська влада намагалася максимально підпорядкувати оперну антрепризу своїм умовам. Архівні документи дають можливість виявити умови діяльності Київського оперного театру, тісно пов'язаного з життям міста.

ЛІТЕРАТУРА І ДЖЕРЕЛА

1. Вовремя прекращенный пожар в городском театре // Киевлянин. – 1882. – № 288. – 29.12. – С. 2.
2. Газ или электричество // Киевское слово. – 1887. – № 118. – 31.05. – С. 2.
3. Договор Киевской Городской Управы и Артиста Императорских Театров И. П. Прянишникова. 8 июня 1889 г. – Державний архів м. Києва. – Ф. 163. – Оп. 32. – Од. зб. 1. – Арк. 1–12.
4. Договор Киевской Городской Управы и И. Я. Сетгофера (по театру Сетова). 2 января 1892 г. – Державний архів м. Києва. – Ф. 163. – Оп. 32. – Од. зб. 1. – Арк. 31–47.
5. Доклад № 944 в Думу «О результате переговоров с г. Савиным на отдачу ему в аренду городского театра» 27 июня 1883 г. – Державний архів м. Києва. – Ф. 163. – Оп. 7. – Од. зб. 914. – Арк. 36–37.
6. Докладная записка Его Превосходительству Господину Киевскому городскому голове Густаву Ивановичу Эйсману Содержателя городского театра Иосифа Сетова. 14 февраля 1883 г. – Державний архів м. Києва. – Ф. 163. – Оп. 7. – Од. зб. 914. – Арк. 8–9.
7. Зинькевич Е. Киевский оперный: годы детства... / Е. Зинькевич // Концерт и парк на крутояре... (Киев музыкальный XIX – начала XX ст.): очерки. – К. : Дух і літера, 2003. – С. 92–156.
8. Зинькевич Е. Организация и деятельность киевского отделения РМО (к 150-летию основания) / Е. Зинькевич // Русское музыкальное общество (1859–1917). История отделений : [сб. ст.] / [ред.-сост. О. Р. Глушкова]. – М. : Языки славянской культуры, 2012. – С. 31–63.
9. Игла [Андреевский П. А.]. Летучие заметки / Игла // Заря. – 1883. – № 234 – 30.10. – С. 1.

¹ Газ или электричество // Киевское слово. – 1887. – № 118. – 31.05. – С. 2.

10. Контракт Киевской Городской Управы и Артиста Императорских Театров И. Я. Сетова. 7 июля 1882 г. – Державний архів м. Києва. – Ф. 163. – Оп. 7. – Од. зб. 914. – Арк. 1–6.

11. Контракт Киевской Городской Управы и Коллежского Регистратора Н. Н. Славича (по театру артиста Савина). июль 1883 г. – Державний архів м. Києва. – Ф. 163. – Оп. 32. – Од. зб. 1. – Арк. 13, 18–19.

12. Лист М. В. Лисенка до П. П. Сокальського № 108 від 17 листопада 1885 р. // Лисенко М. Листи / [упорядкув., передм., комент., імен. покажчик Р. М. Скорульської]. – К. : Муз. Україна, 2004. – С. 162–163.

13. Письмо № 6055 из канцелярии Генерал-губернатора от 22.11.1880 г. – ЦДАМЛМ України. – Ф. 646. – Оп. 1. – Од. зб. 34. – Арк. 8–9.

14. Стефанович М. Київський театр опери та балету УРСР ім. Т. Г. Шевченка. Історичний нарис. / М. Стефанович – К. : Держ. вид-во образотв. мистец. і муз. л-ри. УРСР, 1961. – 276 с.

15. Тамилина И. Два документа из киевских архивов / И. Тамилина // Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. – Вип. 97 : Учні-вчителю (Олені Сергіївні Зінкевич присвячується). – К., 2011. – С. 192–203.

16. Условия, на которых будет выдаваема антрепренеру Киевских городских театров правительственная субсидия в размере 6 тысяч рублей. 1874 г. – ЦДАМЛМ України. – Ф. 646. – Оп. 1. – Од. зб. 34. – Арк. 2–4.

17. Условия, на которых будет выдаваема антрепренеру Киевских городских театров правительственная субсидия в размере 6 тысяч рублей. 1.06. 1877 г. – ЦДАМЛМ України. – Ф. 646. – Оп. 1. – Од. зб. 34. – Арк. 6–7.

Таміліна І. Є. Антрепренери та київська влада (Київська оперна антреприза у 80-і роки ХІХ ст.). За матеріалами архівних документів та преси проаналізовано юридичні відносини київської влади та антрепренерів оперного театру. Дума та Управа, посилюючи контроль над діями антрепренера, намагалися максимально підпорядкувати театр своїм умовам. Архівні документи дають можливість розкрити обставини діяльності київського оперного театру.

Ключові слова: антрепренер, архівні документи, київська влада, київський оперний театр, контракт.

Тамилина И. Е. Антрепренеры и киевские власти (Киевская оперная антреприза в 80-е годы ХІХ в.). По материалам архивных документов и прессы проанализированы юридические отношения антрепренера оперного театра и киевской власти. Дума и Управа, усиливая контроль, пытались максимально подчинить театр своим условиям. Первоисточники дают возможность подробно рассмотреть деятельность киевского оперного театра, неразрывно связанную с жизнью города.

Ключевые слова: антрепренер, архивные документы, киевская власть, киевский оперный театр, контракт.

Tamilina I. E. Entrepreneurs and Kyiv Government (the Kyiv Opera Enterprise in 1880 s). The author analyzes the legislative relations between the entrepreneurs of the Opera theatre and the Kiev authorities. The article is based on archival documents and press. City power and government body increasing control tried to subordinate maximally the theater to their conditions. The primary archival documents allow comprehending the activities of the Opera house and its relationship with the city.

Key words: entrepreneur, archival documents, Kiev government, Kyiv Opera Theater, contract.